

ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ NEDENLERİ

TEACHER OPINIONS ON THE STUDENT ATTITUDES TOWARDS SOCIAL STUDIES COURSES

Çiğdem KAN¹

ÖZ: Sosyal bilgiler dersi, bireyi hayata hazırlamayı amaçlayan bir derstir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersiyle ilgili tutumları, onların başarılarını belirlemede önemli bir etkidir. Öğrencilerin bu derse yönelik olumlu ya da olumsuz tutum içinde olmalarında programın yapısı, öğrenme-öğretme süreci, kullanılan materyaller ve okul dışı etkenlerin rolü vardır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının nasıl olduğu kadar nedenlerini de araştırmak gerekir. Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumlarının nedenlerini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada, sosyal bilgiler dersine yönelik öğrencilerin tutumlarının nedenleri araştırılmak istendiğinden betimsel tarama türünde nitel bir çalışma yapılmıştır. Araştırma, Elazığ il merkezinde bulunan beş ortaokulda görev yapan 20 öğretmene yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersini genelde sevdikleri, en fazla güncel olaylarla bağlantı kurmayı, öğretmenin dersi aktif bir şekilde işlemesini, tarih konularını sevdikleri; öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedenleri ise, ezbere dayalı konuların olması, çalışmayı sevmemeleri ve konuların birbirinden kopuk olması olarak belirtilmiştir.

ABSTRACT: The social studies course aims to prepare the individuals for life. The student attitudes towards social studies courses present a significant influence in defining their future achievements. Factors such as the structure of the course program, learning and instruction process, utilized materials and factors outside the school affect the students' negative attitude toward the social studies courses. As well as investigating the students' attitudes towards social studies courses, it is essential to investigate the reasons behind these attitudes. The purpose of the present study is to evaluate the reasons behind the positive and negative attitudes of students towards the social studies course, within the scope of teachers' opinions. Since the present study focuses on investigating the reasons behind the students' attitudes towards social studies course, descriptive survey was utilized as a qualitative research design. A total of 20 teachers, working in five different secondary schools located in the central district of the Elazığ province, were submitted semi-structured interview forms. The data were analyzed using the descriptive analysis technique. As an outcome of the study, it was determined that the students generally favored social studies courses, especially in terms of establishing links with current events, teachers' active engagement during the course hours and enjoying historical subjects, whereas, the teachers' opinion on the reason behind the students' negative attitude towards the social studies courses was determined as the facts that the students did not favor rote-learning based subjects, did not favor to study, and that there existed a large discontinuity between the contents of the textbook.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Öğrenci Tutumları, Sosyal Bilgiler Programı

Keywords: Social Studies, Student Attitudes, Teacher Opinions

Bu makaleye atıf vermek için:

Kan, Çiğdem. (2023). Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Nedenleri, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(1), 461-474

Cite this article as:

Kan, Çiğdem. (2023). Teacher Opinions On The Students Attitudes Towards On The Social Studies Courses. *Trakya Journal of Education*, 13(1), 461-474

¹Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Elazığ, Türkiye, ckan@firat.edu.tr., Orcid: 0000-0001-8513-7740

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the overall aims of an education system is to prepare individuals to life as equipped citizens. During this process, it is imperative that the individual has a positive attitude towards the teachers, administrators and the instruction and training processes. The positive attitude of an individual towards the environment or other individuals is the most significant factor in future success. Since, the positive attitude facilitates success both in school life and in professional life.

It could be observed that the scope of the programs prepared by the Ministry of National Education adopts a constructivist approach that places the student to the center. While the achievements are mostly based on the performance of the student, the activities were arranged in a manner that the students could facilitate self-learning based on their prior knowledge. In a constructive class environment there exists a large number of stimulants and a rich environment. Students could actively learn through collaborative work. New learning approaches are applied in a constructive class environment. The objective is to develop the skills of high-level of thinking and living in students.

Social studies or social instruction, which is based on the constructive approach, aims to “assist the individuals to understand themselves, their physical and social environment, to develop positive attitudes and values towards these environments; to become mentally, emotionally and psychologically mature in order to be able to take action with respect to own comprehension, values and attitudes”.

In Turkey, it is necessary to question the level, at which social studies programs respond to the requirements of the students. Kılıçoğlu (2007) conducted a research with the objective to evaluate the 4th and 5th grade social studies program in elementary schools based on teacher opinions. Research findings indicated that the program did not fully reflect the developmental characteristics, requirements and the preparedness level of the students, that the content of the program did not fully reflect the level and developmental characteristics of the students, that the individual differences of the students were not taken into consideration in terms of educational criteria, and finally, that there existed deficiencies in the utilization of objective tools with respect to the assessment criteria.

Altunöz (2008) conducted a research with the aim to determine the opinions of teachers and superintendents on the 6th grade social studies program. The findings of the research indicated that teachers had a more positive opinion regarding the program when compared to that of the superintendents, however, the teacher opinions were determined as more negative regarding the assessment items within the program, in comparison to the opinions of the superintendents.

The abovementioned research outcomes indicate that, in terms social studies courses, there exist problems that could not be contradicted. It is evident that once the individual negatively experiences the school life, it is less likely for that individual to be successful in future life. Education process is highly responsible for creating a positive environment. In this respect, social studies courses become highly significant, since the course itself has a content structure that is intertwined with daily life. Several studies were conducted in order to determine the student attitudes towards the social studies courses, however, studies that aim to determine the reasons behind the students’ attitudes is significantly inadequate.

The aim of the present study is to determine the reasons behind the attitudes of the students towards the social studies course, based on the teachers’ opinions. In parallel with this objective, answers to the following questions were sought:

1. Do the students favor the social studies course?
2. What are the reasons that students favor the social studies course?
3. What are the reasons that students do not favor the social studies course?

Method

In this study, descriptive survey was employed as the qualitative research design, in order to determine the reasons behind the students’ attitudes towards social studies, based on teachers’ opinions.

A total of 20 teachers, working in five different secondary schools located in the central district of the Elazığ province, were submitted semi-structured interview forms. Open-ended questions on the student attitudes towards the social studies courses were asked to the teachers. The present study

employed the descriptive analysis technique, which is one of the qualitative research methods, in order to analyze the data.

Findings

As an outcome of the study, it was determined that the students generally favored social studies courses, especially in terms of establishing links with current events, teachers' active engagement during the course hours and enjoying historical subjects, whereas, the teachers' opinion on the reason behind the students' negative attitude towards the social studies courses was determined as the facts that the students did not favor rote-learning based subjects, did not favor to study, and that there existed a large discontinuity between the contents of the textbook.

Discussion and Conclusion

In the present study, which aims to determine the reasons behind the students' attitudes towards the social studies course with respect to teachers' opinions, the outcomes indicated that the students commonly favored the social studies course. The reason that students favored the social studies course were determined as establishing links with current events, teachers' active engagement during the course hours and enjoying historical subjects. These reasons resulted in a positive attitude in students towards the course.

According to teachers' opinions the reason behind the students' negative attitude towards the social studies courses was determined as the facts that the students did not favor rote-learning based subjects, did not favor to study, and finally, there existed a large discontinuity between the contents of the textbook.

The outcome of the present research, specifying that the students adopted a positive attitude towards social studies course, supports the research findings of Çelen (2014). The finding of the present study, indicating that the students favored establishing links with current events in the social studies course, supports the research findings of Eryılmaz and Köse (2017), Gürkan (2009), Zemin (2013), Ünlüer; Yaşar (2012), and Eryılmaz (2015).

The present study determined the reason behind the students' negative attitude towards the social studies courses as follows: students did not favor rote-learning based subjects, students did not favor to study, and there existed a large discontinuity between the contents of the textbook. The negative attitude, determined in the present study, towards the dislike of rote-learning based subjects was support by the findings of the studies conducted by Ayva (2010) and Bayramoğlu (2016).

The conducted studies revealed that it is essential to utilize tools and equipment for instruction in order to ensure permanent learning, acquiring high level thinking skills, making the course hours enjoyable, increasing success, attracting attention, learning by doing and experiencing, during the education and training periods. The constructive approach, which is considered as the fundamental idea behind the program, played an important role in considering the teaching materials in with respect to all dimensions within the program (acquisition, content, learning, instruction process, and assessment).

According to teachers' opinions determined in present study, one of the reasons why students do not like social studies lessons was emphasized as the discontinuity between the contents in social studies textbooks. This finding, revealed by the present study, was supported by the research findings of Sümengen (2010) and Esen (2017).

GİRİŞ

Eğitim sistemlerinin genel amaçlarından biri de, bireyi donanımlı vatandaşlar olarak hayata hazırlamaktır. Bu süreçte bireyin öğretmenlerine, yöneticilere ve eğitim öğretim sürecine yönelik olarak olumlu tutum içinde olmasının önemi büyüktür. Bireyin öğrenim gördüğü ortam ya da kişilere karşı olumlu tutum içinde olması onun başarılı olmasında en önemli etkenlerdendir. Sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci ya da öğretmenlerin olumlu bir tutum için de olması da, bu dersin daha aktif ve verimli bir şekilde geçmesine yardımcı olacaktır. Sosyal bilgiler ya da sosyal eğitim olarak adlandırılan tanımlara bakıldığında; sosyal eğitim, bireylerin hem kendilerini hem de sosyal ve fiziksel çevrelerini anlaması ve bunlara karşı olumlu değer ve tutum geliştirmesi; bu tutum ve değerler yönünden eylemde

bulunabilmesi için bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olarak bilinçlenmesine yardımcı olmaktır. Sosyal bilgiler insanlığın çalışılmasıdır. Özel olarak geçmiş, bugün ve gelecek insan aktivitelerine yoğunlaşır. Farklı yer ve zamanlardaki olay, insan ve yerleri çalışır. Aynı zamanda vatandaşlık, katılım ve bireyin kendini gerçekleştirme sürecinin doğrudan deneyimlenmesidir. Diğer bir deyişle, sadece okuldaki konular olarak sosyal bilgileri öğrenmeyeceksiniz; aynı zamanda ona katılacaksınız. Bu anlamda sosyal bilgiler, öğretmen ve öğrencilerden daha derin bir bilgi istemektedir. Sosyal bilgiler, sadece çalışılan bilgiyi değil yaşanmış olan bilgiyi de talep etmektedir. Sosyal bilgilerin konu merkezli yönlendirme tanımı ise şu şekildedir: 1. Kültürel mirasın aktarılması, 2. Sosyal bilimler ve bağlantılı disiplinlerden alınan içeriğin öğretimidir. Sosyal bilgilerin toplum merkezli yönlendirme tanımı; 1. düşünmenin öğretimi ve sosyal problemlere karar verme becerilerinin uygulanmasıdır, 2. sosyal eleştiri ve eylem gibi ihtiyaç duyulan becerilerin gelişimidir; Öğrenci merkezli yönlendirme tanımı ise; 3. grup aktivitelerine doğrudan katılım potansiyelinin öğretimidir (Doğanay, 2011: s.226; Ellis, 2007; Michaelis, 1988).

Tutum ise bireyin bir nesne yada durumla karşılaştığında aldığı tavır, ortaya koyduğu duruş başka bir deyişle eyleme hazırlanma halidir (Kağıtçıbaşı, 2004: 134-141). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; Yılmaz ve Demir (2014), ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilgili tutumlarında etkili olabilecek faktörleri belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin akademik başarıları ile öğretmen ve derse karşı tutumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ayaaba (2013), Ganadaki Eğitim Kolejlerinde öğrencilerin sosyal bilgiler kavramları konusunda öğretim ve öğrenmeye yönelik tutumlarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimine yönelik olumlu bir tutuma sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bilgisayar ve diğer öğretim materyalleri ile kaynak kişilerin kullanımı kavramların öğretimi ve öğrenilmesini olumlu yönde etkilemiştir. Diğer yandan geziler için yeterli bütçenin olmaması, donanımlı kütüphane ve sosyal bilgiler kaynak odalarının bulunmaması sosyal bilgiler dersinde kavramların etkili bir şekilde öğrenme ve öğretilmesini engellediği ortaya konulmuştur.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını etkileyen faktörler vardır. Bu konuda, Babatunde ve Ijwale yaptıkları araştırmada, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını etkileyen bazı değişkenlerin etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmanın örneğini, Nijeryanın Osun eyaletinde bulunan öğretmen ve ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, sekiz bağımsız değişken öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını doğrudan etkilerken, diğerlerinin dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur. Bahsedilen sekiz değişkenin görece önem sırası şu şekildedir; sosyal bilgiler alanında kariyer ilgisi, yansıtıcı sorgulamaya yönelik tutum, bilim adamlarına karşı tutum, bilime yönelik kariyer ilgisi, öğretmenlerin kişisel özellikleri, sosyal bilgilere yönelik öğretmen tutumu, okul faktörleri ve ana faktörler şeklinde sıralanmıştır. Kısaca, öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik tutumları kendileri, okul, öğretmenler ve evlerinde bulunan çeşitli faktörler tarafından belirlenir. Bu amaçla öğrencilerin sosyal bilgilere ilgili olmaları ve bu ilgilerini devam ettirebilmeleri için okulun ve evin uyarıcı hale getirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının istenen bir düzeyde olmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin de bu derse yönelik tutumlarının, öğrencilerin motivasyonlarını etkileyeceği bir gerçektir. Omolara ve Adebukoa (2015) tarafından yapılan araştırmada, ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim ve öğrenmeye yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretimine yönelik olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu amaçla, eğitimdeki paydaşlar, gençlerde yurttaşlık bilincini uyandırmak için branş öğretmenlerini konuyu etkin ve verimli bir şekilde öğretmeye motive etmelidirler önerisinde bulunulmuştur.

Türkiye’de, devlet okullarında sınıfların kalabalık olması, yöntem ve tekniklerin bu sınıflarda uygulanmasının zorlukları ve öğretmenlerin değerlendirme konusundaki bilgi eksiklikleri dersin öğrenme ve öğretme sürecini de etkilemektedir. Yürüdü ve Cımbız (2017) yapmış oldukları araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve tekniklerin daha çok öğretmen merkezli olduğu, sınıf içi uygulamalarda öğretim teknoloji ve materyallerinden faydalandıkları en önemli sorunun öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olamamaları olarak belirtilmiştir. Sosyal bilgiler ders saatlerinin yetersizliği de, öğretmenlerin karşılaştığı önemli sorunlar arasında olduğu belirtilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin niteliğinin artırılması için yapılandırıcı yaklaşımın özünün iyi bir şekilde anlatılması ve bu konuda öğretmenlerin denetlenmesi gerektiği önerilmiştir.

Merkezi sınavlarda, derste istenilen başarıyı yakalamada önemli engellerden birisidir. Yıldırım (2019), yaptığı araştırma sonucuna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunun aktif öğrenme yöntemlerini kullandıklarını, ders saatlerinin yetersizliği ve öğrencilerin LGS'ye hazırlanmaları nedeniyle aktif öğrenme yönteminin kullanımında sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler programının sınıfta uygulanması sürecinde öğretmenlerinde karşılaştığı bazı zorluklar vardır. Akşit (2011), öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Öğretmenlere göre, dersin öğrenci merkezli işlenmesi öğrenciler tarafından olumlu karşılanmakta fakat öğretmenden beklentilerinin fazla olduğu, öğretmenlerin dersi öğrenci merkezli işlediklerinde müfredatı yetiştiremedikleri, öğrenci merkezi yaklaşımlar ve derste nasıl uygulanacağı konusunu bilmelerine rağmen öğrenciye rehberlik etme rolüne tam olarak giremediklerini, haftalık ders saatinin müfredatı yetiştirmek için yeterli olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Akşit'in (2011) çalışmasıyla benzer olan Yener (2014) yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler öğretiminde yaşanan sorunları öğretmen görüşlerine göre belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları şu şekildedir; öğretmenlerin eğitim aldıkları kurumlarda yöntem ve teknik konusunda uygulamaya yönelik eğitim almamaları mesleğe başladıklarında karşılarına güçlük olarak çıkmaktadır. Ders kitapları güncel değildir. Ezbere dayalı eğitim sisteminin varlığını sürdürmesi; yapılandırmacı yöntemin uygulanmasının en önemli sorun olarak görülmesi; öğretmenlerin bilimsel yayınları izlememeleri ve kendilerini yenileyememeleri; hizmetiçi eğitim kurslarının yetersizliği; dersliklerin araç gereç kullanımı bakımından yeterli olmaması; okullardaki rehberlik servislerinin disiplinsiz davranışlarda bulunan öğrencilerle yeterince ilgilenmemeleri; ailenin eğitim anlayışı yetersizliğinin disiplinsiz öğrenci davranışlarında öğretmenleri zor durumda bıraktığı; öğretmenlerin alanla ilgili güncel değişimleri ve yayınları takip etmedikleri; öğretmenlerin yeni teknolojilere sahip olma ve bu teknolojik araç ve gereçleri sınıf ortamında kullanma imkânına sahip olmadıkları şeklinde sıralanmıştır.

Yener'in (2014) araştırmasının bulgularını Çelik ve Katılmış (2010) tarafından yapılan araştırma bulguları desteklemektedir. Çelik ve Katılmış (2010), öğretmenlerin derste öğrenci başarısını etkileyen faktörlerle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda okulda görevli personel, veli ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı önyargılarının bu derste öğrenci başarı düzeyini olumsuz yönde etkilediği; ders ve çalışma kitaplarının kazanımların edinilmesinde yeterli olmadığı; öğrencilerin ders ve öğretmene karşı tutumlarının, düzenli çalışmamalarının, içinde yaşadıkları çevre ve kapasitelerinin başarılarını etkilediği; bu kapsamda ders ve öğretmene karşı olumsuz tutum içinde olanların derste daha başarısız oldukları; ayrıca öğretmenin öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz ardı etmeleri, kendilerini yenilememeleri, sürekli anlatım yöntemini kullanmaları öğrenci başarısını olumsuz yönde etkilediği; okulların alt yapı ve araç gereç yetersizliklerinin öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörler olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye'de sosyal bilgiler programındaki eksiklikler nelerdir? Bu konuda Kılıçoğlu (2007), sosyal bilgiler programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, programda öğrenci gelişim özelliklerinin, ihtiyaçlarının ve hazır bulunuşluk düzeyinin tam olarak yansıtılmadığı; programın içeriğinin öğrenci seviyesini ve gelişim özelliklerini tam olarak yansıtmadığı; eğitim durumu boyutunda, öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı; değerlendirme boyutunda, objektif araçların kullanılmasında eksikliklerin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Benzer bir çalışma Altunöz (2008) tarafından yapılmıştır. Altunöz (2008), altıncı sınıf sosyal bilgiler programıyla ilgili olarak öğretmen ve müfettişlerin görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, program hakkında öğretmenlerin müfettişlerden daha olumlu görüşe sahip oldukları; değerlendirme konusunda ise, öğretmenlerin müfettişlerden daha olumsuz görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde yapılan araştırmalar, sosyal bilgiler dersinde yadsınamayacak ölçüde sorunların yaşandığını göstermektedir. Bireyin derse karşı olumsuz tutumu, okula ve bütün olarak yaşantısına da yansıdığına başarılı olma şansı azalmaktadır. Bireyin derse karşı olumlu tutuma sahip olmasında, eğitim-öğretim sürecinin payı büyüktür. Bu kapsamda, hayatla iç içe olan sosyal bilgiler dersine de önemli görevler düşmektedir. Bu derse yönelik, öğrencilerin tutumlarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır fakat öğrencilerin tutumlarının nedenlerini öğretmen gözüyle belirlemeye yönelik araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler

öğretmenlerinin görüşlerine göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının nedenlerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğrenciler sosyal bilgiler dersini seviyorlar mı?
2. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevme nedenleri nelerdir?
3. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedenleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının nedenleri öğretmen görüşlerine göre belirlenmek istendiğinden betimsel tarama modelinde nitel bir araştırma yapılmıştır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: s. 39).

Çalışma Grubu/ Evren- Örneklem

Çalışmada, Elazığ merkezde bulunan beş ortaokulda görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni yer almaktadır. Araştırmaya Elazığ, İstiklal, Gazi, Mezre, Dumlupınar Orta Okullar’ında görev yapan öğretmenler katılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokulda görev yapmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerin tutumlarına ilişkin deneyimleri detaylı bir şekilde incelenmek istenmiştir.

Tablo 1.

Çalışma grubundaki katılımcıların özellikleri

Öğretmenlerin Özellikleri		f
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	9
Mezun Olduğu Fakülte:	Eğitim Fakültesi	7
	Diğer	13
Toplam		20

Tablo 1’de yer verilen ve görüşülen öğretmenlerin 11’i kadın, 9’u erkek, 7’si Eğitim Fakültesi mezunu, 13’ü ise diğer fakülte mezunlarından oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan pilot uygulamayla üç öğretmene uygulanan forma, bir dil birde alan uzmanından da destek alınarak son şekli verilmiştir. Pilot uygulama için kullanılan formlar, asıl çalışmaya dâhil edilmemiştir. Asıl çalışmada, öğretmenlerin öncelikle araştırmaya katılma konusunda gönüllü olmalarına önem verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik tutumlarıyla ilgili açık uçlu sorular yönlendirilmiştir. Öğretmenler, yarı yapılandırılmış görüşme formuna gerekli bilgileri yazarak vermişlerdir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmenlerin kişisel bilgileri yanında aşağıdaki sorulara yer verilmiştir.

1. Öğrencileriniz sosyal bilgiler dersini seviyorlar mı?
2. Öğrencilerinizin sosyal bilgiler dersini sevme nedenleri nelerdir?
3. Öğrencilerinizin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedenleri nelerdir?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerine bazı kişisel bilgileri yanında çalışmanın amacına uygun olarak üç soru yönlendirilmiştir. Sorulan ilk sorunun evet, hayır, kararsız şeklinde işaretlenmesi istenmiştir. İkinci ve üçüncü sorularda ise öğretmenlerin, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının nedenlerini ayrıntılı olarak açıklamaları istenmiştir.

Bu çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler, araştırma sorularına göre veya gözlem yada görüşmede kullanılan sorulara göre ortaya konulabilir. Betimsel analizdeki amaç bireylerin görüşlerini ilgi çekici bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla, elde edilen veriler önce betimlenir daha sonra bunlar açıklanarak yorumlanır. İlgili temaların anlamlandırılması, birbirleriyle ilişkilendirilmesi ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması, araştırmacının yapabileceği yorum boyutlarından (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerine araştırmanın amacı hakkında yeterli bilgilendirme ve açıklama yapılmıştır. Kimliklerinin hiçbir şekilde açıklanmayacağı belirtilmiştir. Bu amaçla, çalışmaya gönüllü katılan öğretmenlere ders saatlerinden bir saat önce randevu alınarak gidilmiş ve kısa bir tanışma ve sohbetle konuya girilmiştir. Öğretmene yarı yapılandırılmış görüşme formu verilerek soruları rahat bir şekilde cevaplaması istenmiştir. Bu kapsamda formda yer alan 3 soruya samimi bir şekilde cevap vermeleri istenmiştir.

Alt amaçlara verilen cevaplar doğrultusunda düzenlenen ve aynı tema altında birleştirilen sonuçlar kodlar halinde detaylandırılmıştır. Bulgular doğrultusunda, katılımcıların cevapları arasındaki ilişkileri açıklamak için frekans değerleri verilerek tablolara dönüştürülmüştür. Her tablodan sonra, öğretmenlerin görüşleri doğrudan alıntılar yapılarak ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. İsmi gizli tutulan katılımcılara, birer sıra numarası verilerek (Ö1: 1. Öğretmen) düşünceleri açıklanmıştır.

Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik

“Nitel araştırmada, insanların olaylar hakkında nasıl düşündüğü, olayları nasıl anlattıkları ve dünyayı nasıl gördükleri yer alır. Buda bireysel görüş açılarını yansıtan alıntılarla mümkündür” (Creswell, Çev. Hasan Özcan, 2017). Çalışmada öğretmenlerin görüşleri, ortak tema ve kodlar halinde doğru bir şekilde sunulmuştur. Alıntılar betimsel bir biçimde aktarılırken öğretmenlerin görüşleri Ö1, Ö2 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için araştırmanın modeli, veri toplama araçları, çalışma grubu ve verilerin analizi ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Araştırılan olay yada olgu hakkında bütüncül bir yorum ortaya koyabilmek için araştırmacının ulaştığı verileri ve sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak (çeşitleme, katılımcı teyidi gibi) kullanması gerekir. Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde sunulması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel araştırmalarda geçerliğin önemli ölçütlerinden olduğu söylenebilir. Betimsel analiz türünde, görüşme yapılan bireylerden doğrudan alıntılarının yapılması ve bu doğrultuda sonuçları açıklamak geçerlik için önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Çalışmada, çeşitleme yapmak amacıyla Elazığ merkezde bulunan beş ortaokulda görev yapan 20 öğretmenle ulaşılmıştır. Çalışmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla ulaşılan sonuçlar, görüşlerle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından doldurulan yarı yapılandırılmış görüşme formları bütüncül bir bakış açısıyla ele alınarak tamamı öncelikle okunmuştur. Veriler analiz edilirken, konuyla ilgili olmayan görüşler ayıklanmıştır. Çalışmada öğretmenlere yöneltilen sorular, birer tema kabul edilmiştir. Temalara verilen cevaplar ayrıntılı bir şekilde kodlanmış ve bunların ne sıklıkta tekrarlandığı frekans olarak sunulmuştur. Asıl çalışmada, ilgili araştırmacı dışında başka bir uzmandan yardım alınmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar, araştırmacı ve diğer uzman tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş daha sonra iki araştırmacı biraraya gelerek temaların ve kodların birbirleriyle uyumunu değerlendirmişlerdir. Temaları iyi bir şekilde ortaya koyan ifadeleri belirlemek için hangi katılımcılardan alıntı yapılacağına birlikte karar verilmiştir. Araştırmacılar, bireysel olarak belirledikleri analiz sonuçlarını tekrar inceleyip doğrulamak için saklamışlardır. Ortak tema yada kodlar halinde sonuçlar sunulurken genelleme yapmaktan kaçınmışlardır.

Kodlayıcılar arasındaki uzlaşma, bir veya birden çok kodlayıcının nitel verileri analiz etmesi, kodları oluşturma ve kodlar üzerinde anlaşma miktarı için kodlayıcıların karşılıklı olarak sonuçlarını karşılaştırmasıdır. Bu süreç nitel veri analizlerinde güvenirlilik kontrolünü sağlamada önemlidir. Nitel verileri analiz etme sürecinde, yorumlamanın titizlikle gerçekleştirilmesine yardımcı olur (Creswell, Çev. Hasan Özcan, 2017).

Karşılaştırmada Güvenirlilik Yüzdesi= Görüş birliği/Görüş birliği + Görüş ayrılığı X 100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu formül, araştırmacılar arasındaki uygunluğu test etmeye yöneliktir. Elde edilen eşitliğin, %70’den daha yüksek bir sonuç vermesi gerekir (Tavşancıl & Aslan, 2001).

Bu çalışmada, araştırmacı ve diğer uzman araştırmacı arasında güvenirlilik %98 olarak bulunmuştur. Yapılan araştırma, bütün ayrıntılarıyla açıklanmış ve bulgular bölümünde sıklıkla

öğretmenlerin görüşlerine yer veren alıntılar yapılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinden doğrudan alıntılar, veri toplama aracının numarasına göre Ö1, Ö2 şeklinde sunulmuştur.

Görüşmeden elde edilen verilerin analizi sırasında, belirlenen genel konu başlıklarına veya alt konu başlıklarına göre ayrılıp sınıflandırılır. Bu şekilde dağılık bilgi parçaları ortak başlıklar altında toplanır. Konular hakkında verilen cevaplar göz önünde tutularak ortak düşünce veya fikirlere dayalı sonuçlar doğrultusunda analiz yapılır. Verileri belli özelliklerine göre sınıflandırdıktan sonra yapılacak olan yorumlar, konunun farklı yönleriyle incelenmesine ve olaylara farklı değişkenlerin etkilerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır (Baş & Akturan, 2008).

BULGULAR

Bu araştırmada elde edilen bulgular öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevip sevmeme, sevme nedenleri ve sevmeme nedenleri olmak üzere üç kategoride toplanmıştır.

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarıyla İlgili Bulgular

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları

Kodlar	f
Seviyor	15
Sevmiyor	4
Kararsız	1

Tablo 2.’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yarısından çoğuna göre öğrenciler sosyal bilgiler dersini sevmektedir. Dört öğretmen, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmediğini, bir öğretmen de öğrencilerin sosyal bilgiler dersini bazı yönleriyle sevdiklerini bazı yönlerini ise sevmediklerini vurgulamışlardır.

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersini Sevme Nedenlerine Yönelik Bulgular

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevme nedenlerine yönelik bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğrenciler sosyal bilgiler dersini seviyor diyen öğretmenlerin görüşleri

Kodlar	f
Güncel olaylarla bağlantı kurmayı,	8
Öğretmenin dersi aktif işlemlerini,	5
Tarih konularını,	5
Coğrafya konularını,	3
Öğrenci aktif olduğunda,	3
Tartışma konularını,	1
Bilim, teknoloji ve ekonomik ilişkiler konularını,	1
Kitap okumayı sevenler,	1
Hikâyeleştirildiğinde,	1
Sözel olduğundan	1

Tablo 3.’de görüldüğü gibi öğretmenler, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevme nedeni olarak en fazla (Sekiz öğretmen) güncel olaylarla bağlantı kurmayı sevdiklerini vurgulamışlardır. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şunlardır;

Ö1: “Seviyor. Öğrenciler en fazla konular üzerinde yorum yapmayı, günümüz olayları ile bağlantı kurmayı seviyorlar”.

Ö2: “Genel olarak sevilen bir ders. Anlaşılabilir ve hayatın içinden konular içermesi”.

Ö3: “Daha çok ülkemiz ile ilgili şeyleri, güncel konuları ve sosyal içerikli konuları seviyorlar”.

Ö5: “En çok sevdikleri tartışma konuları, güncel konular”.

Ö6: “Özellikle gündemi takip eden, doğayı, sosyal ilişkileri yaşadığı ülkeyi merak eden öğrenciler dersi daha ilgiyle takip ediyorlar”.

Beş öğretmene göre, öğretmenin dersi aktif bir şekilde işleminin öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şunlardır;

Ö8: “Genel olarak sevdiklerini düşünüyorum. Aldığım tepkiler, çoğunun dersi sevdiği yönünde. Bunda dersi işleme şeklinin etkili olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler dersinin doğası gereği eğer derste esprili, heyecanlı ve dikkat çekici unsurlar olmazsa öğrenci çabuk sıkılıyor”.

Ö9: “Sosyal bilgiler dersinde, somutlaştırarak ve görsellere ağırlık verilerek ve oyunlaştırarak öğrencilerin ilgisi daha iyi çekilir”.

Ö10: “Derler, aktivite ile geçince çocuklarda istek uyandırıyor. Aksi halde, kimse derse katılmak ve dinlemek istemiyor. Öğretmen, sürekli dinamik ve aktif olmak zorunda”.

Beş öğretmen, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevme nedeni olarak tarih konularını sevmelerini göstermiştir. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şu şekildedir;

Ö12: “Evet seviyorlar. Eski Türk tarihi, Osmanlı tarihi, Türkiye'nin tarihi ve turistik yerleri, Türkiye'nin iklimi, kurtuluş savaşı, Çanakkale savaşı, iletişim, Türk İslam bilginleri gibi konuları seviyorlar”.

Ö19: “Genelde seviyorlar. Özellikle tarih konularını seviyorlar”.

Üç öğretmen, öğrencilerin coğrafya konularını sevdiklerini bunun derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şu şekildedir;

Ö4: “.....Turizmle ilgili konuları seviyorlar”.

Ö18: “.....Harita üzerinde yapılan uygulamaları daha çok seviyorlar”.

Ö17: “Harita, çizim, dilsiz harita.....gibi etkinliklerle çok eğleniyorlar”.

Üç öğretmen de, öğrenci aktif olduğunda dersi seviyor şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

Ö17: “Eğlenceli ders işleme yöntemiyle, öğrenciler sosyal bilgiler dersinde daha aktifler”.

Ö16: “Öğrencilerin sevdikleri şey eğlenerek ders işlemek. Çocuklarla ders işlerken dersi cazip ve eğlenceli hale getirmek önemli”.

Ö10: “Derler aktivite ile geçince çocuklarda istek uyandırıyor. Aksi halde kimse derse katılmak ve dinlemek istemiyor”.

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersini Sevmeme Nedenlerine Yönelik Bulgular

Öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedenlerine yönelik bulgu Tablo 4' te sunulmuştur.

Tablo 4.

Öğrenciler sosyal bilgiler dersini sevmiyor diyen öğretmenlerin görüşleri

Kodlar	f
Ezbere dayalı konuları,	8
Öğrencilerin çalışmayı sevmemeleri,	5
Konuların birbirinden kopuk olması,	4
Öğrenciye bireysel olarak fazla zaman ayıramama,	2
Öğrencilerin yeterince kitap okumamaları,	1
Derste öğrenciye söz hakkı verilmemesi,	1
Öğrencilerin günlük haberleri izlememeleri,	1
Konuların soyut olması,	1
Örneklerin azlığı,	1
Yoğun müfredat,	1
Öğrenci merkezli olmayan ders işlenişi,	1

Konuların çok, sürenin az olması,	1
Öğretmen sevdirmiyor,	1
Problemi olan öğrenciler,	1
Öğretmene ve derse karşı tutumları,	1

Tablo 4' te görüldüğü gibi, öğretmenlerin yarısına yakınının görüşlerine göre (Sekiz öğretmen), öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedeni ezbere dayalı konulardan oluşmasıdır. Öğretmenlere göre, öğrenciler ezbere dayalı konuları çalışmayı sevmiyorlar. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şunlardır;

Ö5: “Tarihi konuların günümüzden çok uzak konular olması, öğrencilerin sıkıcı bulmasına neden oluyor. Ayrıca bir sürü olaylar, tarihler, yerler, sıkıcı ve ezber olarak anlamlandırılıyor”.

Ö6: “Ezber dayalı, öğrenci merkezli olmayan ders işlenişi de nedenler arasında sayılabilir”.

Ö20: “Sosyal bilgiler dersi, derste her ne kadar etkin işlense de ezber dersidir. Öğrencinin günlük çalışması gereken bir ders, bunu düzenli yapmadıkları için ders başarıları düşebiliyor”.

Beş öğretmene göre, öğrenciler çalışmayı sevmiyorlar. Sosyal bilgiler dersi de, düzenli çalışılması gereken bir ders olduğu için bu nedenle dersi sevmiyorlar. Bu konudaki öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şu şekildedir;

Ö7: “Okumayı sevmemeleri, araştırma yapmaktan hoşlanmamaları, dinlerken dikkatlerini toplayamamaları, çalışmaktan hoşlanmamaları, çevresel faktörler”.

Ö14: “İlgileri yok, okulu sevmiyorlar, ders çalışmayı sevmiyorlar. Bu çocuklar, genellikle yetenekleri olan mesleki eğitime yatkın çocuklar. Fakat ne yazık ki, hepsi aynı eğitime tabi tutuluyor onlarda ilgilenmiyor”.

Ö12: “Okumayı ve araştırmayı sevmeyen öğrenciler olduklarından; tarihi konular belli bir sıraya göre anlatılmadığından, özellikle 8. Sınıflarda konuların çok sürenin az olmasından, yeterli tekrar yapmayınca konuları unuttuklarından olabilir”.

Dört öğretmen, sosyal bilgiler dersinde konuların birbirinden kopuk olmasını öğrencilerin bağlantıyı kurmalarında zorlanmalarına ve dersi sevmemelerine neden olduğunu belirtmiştir. Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler şu şekildedir;

Ö4: “Kitapta konular küçük başlıklar altında bir üniteye veriliyor, diğer üniteye değişiyor. Bu durum öğrenci için olumlu olmuyor”.

Ö6: “Müfredatın yoğunluğu ve konular arasındaki kopukluk (özellikle yedinci sınıflarda)”.

Ö4: “Fazla sevdiklerini söyleyemeyiz. Konuların birbirinden kopuk oluşu, örneklerin azlığı gibi konularda öğrenci ilgisiz oluyor”.

İki öğretmen, öğrenciye bireysel olarak fazla zaman ayıramamanın öğrencinin derse karşı olumsuz tutuma sahip olmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

Ö9: “Öğrencinin düzeyine inememe, bireysel olarak fazla zaman ayıramama”.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının nedenleri öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin derse karşı olumlu bir tutum içinde olmaları, Çelen (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin güncel olaylarla bağlantı kurmayı sevmeleri bulgusu, Eryılmaz ve Köse (2017), Gürkan (2009), Zemin (2013), Ünlüer ve Yaşar (2012), Eryılmaz (2015) tarafından yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeleri, Yılmaz ve Şeker'in (2011) yaptıkları araştırma bulgularını da desteklemektedir.

Bu çalışmada, öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin derse yönelik olumsuz tutuma sahip olmalarının nedenleri ise; öğrencilerin ezbere dayalı konuları sevmemeleri, çalışmayı sevmemeleri gibi nedenler olarak sıralanmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin ezbere dayalı konuları sevmemeleri Ayva (2010) ve Bayramoğlu (2016), Alazzi ve Chiodo (2004) ve Schug (1982) tarafından yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir. Chiodo (2004), Ürdün'ün Zagra eyaletinde sekizinci ve 11. sınıf öğrencilerinden oluşan iki grupla sosyal bilgiler algılarına ilişkin görüşmeler yapmıştır. Araştırma sonucunda, ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal bilgilere önem verdiklerini, bu dersi en sevdikleri ders olarak değerlendirmediklerini fakat olumsuz bir tutuma da sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Öğrenciler, ders materyali olarak öğretmenlerin ders kitaplarına bağlı kaldıklarını; öğretmenin

motivasyonunun ve etkileşimli öğrenmenin kendileri için önemli olduğunu açıklamışlardır. Schug ise (1982), çocukların sosyal bilgileri niçin sevmediklerini araştırmıştır. 6-12. sınıf öğrencilerine uygulanan ankette bu derse yönelik öğrencilerin olumsuz bir tutum içinde olduklarını bulmuştur. Öğrencilere en önemli, beğenilen ve en az sevilen konuların neler olduğu sorulmuştur. İngilizce, Metamatik ve okuma sosyal bilgilerden daha öncelikli olarak yer almıştır. Öğrenciler, gelecekteki kariyerleri için bu dersleri önemli bulmuşlardır. Sosyal bilgiler, %17 beğenilen olarak seçilmiş ve daha az beğenilen konular kapsamında yer almıştır. Sosyal bilgilerin, öğrenciler tarafından zevkli bir konu olarak algılanmadığı ve özellikle zor kabul edildiği belirtilmiştir.

Bu araştırmada, öğretmenlere göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmemelerinin nedenlerinden biri de, sosyal bilgiler ders kitaplarında konuların birbirinden kopuk olması şeklinde vurgulanmıştır. Bu araştırmanın bulgusunu Sümengen (2010) ve Esen (2017) tarafından yapılan araştırma bulguları desteklemektedir. Yapılan araştırmalar kalıcı öğrenmeyi sağlama, üst düzey düşünme becerileri kazandırma, dersi zevkli hale getirme, başarıyı arttırma, dikkat çekme, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi sağlama gibi özellikleri nedeniyle eğitim öğretim sürecinde öğretim araç ve gereçlerinin mutlaka kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Programın temel felsefesi olan yapılandırmacı, yaklaşım programın her boyutunda öğretim araç ve gereçlerinin dikkate alınmasında önemli bir rol üstlenmiştir (Kaymakçı, 2011).

Benzer bir araştırma, Aktepe; Tahiroğlu ve Sargın (2014) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin genel olarak sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum sergiledikleri, bazı konularda ise olumsuz tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinde olumsuz tutuma sahip oldukları konular şunlardır; Öğrenciler bu derse girerken sıkıntı duymaktadırlar, bu derste zaman geçmek bilmemektedir, öğrenciler bu dersi severek çalışmamaktadır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersi sınavından ve sosyal bilgilerden korkmaktadırlar. Aktepe; Tahiroğlu ve Sargın (2014) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin dersi sevmeme nedenleri; bu çalışmada da belirtildiği gibi sosyal bilgilerde ezber dayalı konuların olması, konuların birbirinden kopuk olmaları yada güncel olaylarla desteklenmemesi olabilir.

Aktepe; Tahiroğlu ve Sargın (2014) tarafından yapılan araştırmada, öğrenciler sosyal bilgilerden korkmaktadırlar. Öğrencilerin derse yönelik kaygı ve tutumları arasında bir bağ var mıdır? Çepni (2015) yaptığı araştırmada, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı kaygı ve tutumları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Kendilerini sosyal bilgiler dersinde başarılı olarak algılayan öğrencilerin kaygı düzeyi daha düşük bulunmuştur. Benzer bir araştırma, Altıntaş (2005) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 7. sınıf öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum düzeyleri nötr bulunmuştur.

Altıntaş'ın (2005) araştırmasına benzer şekilde Çırak'ın (2021), yaptığı araştırmada özel okulda öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgili olumlu ve olumsuz algılara sahip oldukları, sosyal bilgiler dersinde daha çok tarih ve coğrafya konularıyla ilgili kavramları hatırladıkları, sosyal bilgiler dersinden kazandıkları bilgileri günlük yaşamlarında az kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler derslerinde diğer konularında en az tarih ve coğrafya ile ilişkili alanlar kadar ortaya çıkarılması; günlük hayatla ilgili becerilerin edinilmesinde farklı yöntem ve teknikler kullanılması; okul dışı geziler yaparak diğer alanlarla ilgili bilgilerin öğrencilere kazandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Farklı etkinliklerin yaptırılması ve teknolojinin kullanılması öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumsuz tutumlarını değiştirmelerine yardımcı olabilir. Şan ve İbrahimoglu (2017) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğrenci merkezli etkinliklerin akademik başarıyı arttırdığı ve öğrencilerin etkinliklere olumlu bakmalarına yardımcı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan etkinliklerle, o zamana kadar sosyal bilgiler derslerini sevmediklerini ve bu derste başarısız olduklarını belirten öğrenciler, bu derse karşı daha olumlu bir tutum geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Heafner (2004) çalışmasında, sosyal bilgiler dersinde öğrenciyi motive etmek için teknolojiyi kullanmanın gerekliliğini savunmuştur. Teknolojik araçlar yeterince kullanılıyor mu? Bu konuda Özel'in (2014) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin büyük bölümünün öğretim teknolojilerinin öğretimde verimi arttırdığına inandıkları fakat aynı oranda teknolojik araçları kullanmadıkları ve daha çok bazen kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının nedenlerini öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlemeye yönelik olan bu çalışmada, öğrencilerin genel olarak sosyal bilgiler dersini sevdikleri görülmüştür. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevme nedenleri olarak ise, güncel

olaylarla bağlantı kurmayı sevmeleri, öğretmenlerin dersi aktif bir şekilde işlemesi ve tarih konularını sevmeleri öğrencilerin derse karşı olumlu tutuma sahip olmalarına neden olmaktadır. Öğrencilerin derse yönelik olumsuz tutuma sahip olmalarının nedenleri ise; öğrencilerin ezbere dayalı konuları sevmemeleri, çalışmayı sevmemeleri ve ders kitaplarında yer alan konuların birbirinden kopuk olması şeklindedir.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- Program hazırlanırken daha fazla güncel olaylara ağırlık verilmelidir.
- Öğretmenlerin, dersi aktif bir şekilde işlemelerine yardımcı olacak yeni yöntem ve tekniklerle ilgili araştırmalar yapılmalıdır.
- Ders kitabında yer alan konuların birbirleriyle bütünlük içinde olmasına özen gösterilmelidir.
- İçerikte olabildiği kadar ezber konulardan uzaklaşılmalıdır.
- Yeni program çalışmaları, bu eleştiriler doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir.
- Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeme nedenleri, daha ayrıntılı olarak araştırılıp çözüm önerileri geliştirmeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akşit, İ. (2011). *İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Denizli-Erzurum) örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aktepe, V. , Tahiroğlu, M. & Sargın, S. (2014). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 259-272.
- Alazzi, K. & J. J. Chiodo. (2004). Students perceptions of social studies: a study of middle school and high school. *International Journal of Scholarly Academic Ennetlectual Diversity*, 6(1), 1-12.
- Altunöz, S. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen ve müfettiş görüşleri (Bolu ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altuntaş, S. U. (2005). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum düzeyleri. *Sosyal Bilimler*, 3(2), 1-12.
- Ayaaba, D. A. (2013). The attitude of students towards the teaching and learning of social studies concepts in college of education in Ghana. *Research on Humanities and Social Sciences*, 3(9), 83-89.
- Ayva, Ö. (2010). *Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ve öğretme süreci ile ilgili öğrenci görüşleri*. International Conference on New Trends In Education and Their Implication, 11-13 November, (pp. 276-282), Antalya, Turkey.
- Babatunde, A. & Ijiwole, A. A. (2014). A causal model of determinant of students attitude of towards social studies in junior secondary schools in osun states. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 457-468.
- Baş, T. & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayramoğlu, A. Ç. (2016). *Sosyal bilgiler programında yer alan tarih konularının tarihsel düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Creswell, J.W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri* (Çev. Hasan Özcan). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelen, A. (2014). *Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının incelenmesi (Malatya örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çelik, H. & Katılmış, A. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerindeki öğrenci başarısını etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 128-153.
- Çepni, O. (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik kaygı ve tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 7(2), 299-313.
- Çırak, A. (2021). Özel okullarda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin algılarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-12.

- Doğanay, A. (2011). *Değerler eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Ellis, A. K. (2007). *Teaching and learning elementary social studies*. America: United States of Pearson Education Inc.
- Eryılmaz, Ö. & Köse, T. Ç. (2017). Sosyal bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi. *Elerktronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 985-1000.
- Eryılmaz, Ö. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Esen, S. (2017). *7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Gürkan, B. (2009). *Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylar: ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayları ele alış biçimlerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Heafner, T. (2004). Using technology to motivate students to learn social studies. *Contemporary Issues in Technology and teacher education*, 4(19), 42-53.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kaymakçı, S. (2011). Yeni sosyal bilgiler öğretim programının araç-gereç boyutu. Editör: R. Turan; A. Sünbül ve H. Akdağ, *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar II*, (ss. 151-161), Ankara: Pegem A Akademi.
- Kılıçoğlu, G. (2007). *İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar sosyal bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi (Kars ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Michaelis, J. U. (1988). *Social studies for children*. United States of America. Prentice Hall.
- Schug, M. C., Todd, R. J., & Berry, R. (1984). Why kids don't like social studies. *Social Education*, 48, 382-87.
- Sümengen, F. N. Ö. (2010). *2007-2008 Öğretim yılı ilköğretim IV. ve V. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının pedagojik açıdan değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Şan, S. & İbrahimoglu, Z. (2017). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci merkezli etkinlik kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi ve bu etkinliklere yönelik öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 2142-2159.
- Omolara, S. R. & Adebukoa, O. R. (2015). Teacher's attitudes: a great influence on teaching and learning of social studies. *Journal of Law, Policy and Globalization*, 42, 131-137.
- Özel, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojilerine yönelik tutum ve davranışları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(31), 129-144.
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Ünlüer, G. & Yaşar, Ş. (2012). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 43-57.
- Yener, Ş. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri muş ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırım, A. & H. Şimşek. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin aktif öğrenme yöntemlerini kullanma durumları. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 183-204.
- Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarının incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3(11), 34-50.

- Yilmazer, A. & Demir, S. B. (2014). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler öğretmenine karşı tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(2), 1705-1718.
- Yürüdür, E. & Cımbız Coşkun,T. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma dayalı sınıf içi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 276-300.
- Zemin, S. (2012). İlköğretim 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.